

Oponentský posudek diplomové práce

Tereza VLKOVÁ, *České země a avignonské papežství v letech 1378-1419, diplomatické aspekty*, ÚČD FF UK, Praha 2012, 93 s. (včetně 2 s. obrazových příloh)

Název diplomové práce Terezy Vlkové ohlašuje rozsáhlé téma: diplomatické aspekty vztahu českých zemí k avignonskému papežství v letech 1378-1419. Horní mez chronologického intervalu je patrně určena smrtí Václava IV., která ovšem měla na osudy avignonského papežství pramalý vliv. Z hlediska latinské církve jako celku bylo schizma odstraněno o dva roky dříve, zatímco z pohledu skalních stoupenců Benedikta XIII. pokračovalo tzv. avignonské papežství v Peñiscole ještě dlouho po roce 1417, resp. 1419. Tereza Vlková se však ve své práci soustředí především na činnost a dílo Honoré Boveta, francouzského mnicha a diplomata, který coby spisovatel patří k důležitým svědkům západního schizmatu. Protože jeho stopa mizí roku 1409, končí prakticky tímto datem též chronologický úsek zpracovaný v diplomové práci. Koncilu v Pise jsou věnovány pouhé dva odstavce, přičemž ještě v rámci téže jednostránkové podkapitoly (s. 76) je výklad skokem doveden až k volbě Martina V. Honoré Bovet se tak stává jakousi hlavní postavou práce. Této osobnosti byla dosud v souvislosti s českými dějinami věnována pozornost hlavně proto, že jeden jeho proslov je dochován ve vlastnoručním zápisu Jana Husa. Posuzovaná diplomová práce zařazuje Boveta do kontextu diplomatických snah o řešení západního schizmatu, a to je třeba již v úvodu ocenit.

Práce má zejména na prvních 50 stranách kompilační charakter. Opírá se především o monografii o Václavovi IV. od Jiřího Spěváčka a o příslušný svazek Českých dějin z pera F. M. Bartoše, na různých místech přihlíží i k dalším pracím. Během zahraničního pobytu se autorka seznámila také s anglicky a francouzsky psanou literaturou, na niž rovněž odkazuje. Mezi cíle práce patří podat prostřednictvím primárních pramenů (!) „obrázek o tom, jak celé sledované období nahlíží francouzští badatelé, převážně ti současní“, jak se uvádí v závěru (s. 83). Má-li se to chápat tak, že se práce současných badatelů stávají pramenem historiografické analýzy, zůstane čtenář práce zklamán. O názorech francouzských historiků se explicitně nedozví, a už vůbec ne o tom, jestli u současné generace dochází v hodnocení závěrečné fáze avignonského papežství k nějakému posunu nebo zda se liší pohled či přístup francouzského a českého dějepisce k bádání o schizmatu. Monografie o velkém schizmatu od Paula Payana a Hélyne Milletové nebo sborník z konference o perpignanském koncilu z roku 2008, které uvádí bibliografie na konci práce, nejsou v textu podrobněji referovány. Při výkladu o koncilu v Pise zase zůstaly nepovšimnuty nové české kolektivní, časopisecké i

monografické publikace, vydané v posledních několika letech v souvislosti s výročím Kutnohorského dekretu.

Seznam pramenů (s. 91) uvádí vedle několika překladů kronik výhradně díla Honoré Boveta. Listinný a aktový materiál, porůznu zmíněný v poznámkovém aparátu (papežské listy, říšské sněmy) tu nejsou uvedeny a jde tak patrně o citaci z druhé ruky. Ovšem i pasáž o Bovetovi a jeho díle, která by měla být analytickým jádrem práce (s. 49-64), působí dojmem, že autorka nevytěžila ze studia Bovetových spisů pro svůj účel příliš materiálu a citací. Tak se shnutí klíčového díla *Somnium super materia scismatis* na s. 54-56 obejde zcela bez odkazů pod čarou. Citát z tohoto latinského díla je na s. 58 uveden anglicky. Jediným úryvkem v celé diplomové práci, který se objevuje v originálním znění, je citát z *L'Arbre des batailles* na s. 53 (i ten ovšem v poznámce doprovází anglický překlad z článku Michaela Hanleyho). Navíc je (tak jako celá pasáž o *Arbre*) bez varování uveden pod nadpisem *Somnium super materia scismatis*, takže čtenář musí zůstat na stráži, aby pochopil, o kterém díle se mluví.

Pokud jde o kompozici práce, autorka se snaží rozdělit látku do logických celků. V kapitole I podává jakýsi úvod formou shrnutí událostí, kapitola II je psána z pohledu Václava IV., kapitoly III a IV z francouzského pohledu, kapitola X pak z hlediska univerzit. Výsledkem je, že téměř každá význačnější událost je v práci několikrát opakována. Dvojitá papežská volba z roku 1378 se přirozeně zmiňuje hned na začátku, v textu se pak ale objevuje ještě několikrát (bez souvislosti např. ještě na s. 65). Také k francouzským poselstvům vyslaným na pražský dvůr se autorka opakovaně vrací, aby zopakovala již uvedené. Navíc jsou opakované informace někdy v rozporu. Tak na s. 79-80 se říká, že není známo, zdali byl Boveť v Pise. Na s. 59 se však uvádí jako fakt, že v Pise hlasoval, a na s. 70 se mluví o „jistém svědectví“ Boveťova pobytu na koncilu 1409 jako o posledním dokladu jeho života. Na s. 49 se ale bez dalšího komentáře dočteme, že se jako datum jeho smrti uvádí rok 1405. Mezi pasáže shrnující dějiny papežství a snahu francouzského a českého dvora o napravení schizmatu jsou vloženy nejen kapitoly věnované Honoré Bovetovi, ale také kapitola VIII „O účastnících poselstev a výprav do Paříže“. Účel této krátké kapitolky (s. 65-66) mi není zřejmý: nejde o prosopografické podchycení Václavova diplomatického sboru, ve skutečnosti zde jsou jmenováni pouze dva účastníci cesty Karla IV. do Paříže v letech 1377-1378. Jména účastníků Václavovy výpravy do Remeše 1398 přitom najdeme na jiném místě (s. 44-45).

Přestože se práce dost těsně drží starší literatury, nevyhnula se některým nepřesným či zavádějícím formulacím. Objevuje se tak nejen německý král (s. 17), ale i Pileus de Prata jako „český“ kardinál (s. 22). Rovněž odpuťky lze tuším stěží nazvat nepřímou církevní daní (s. 77), pochybnosti budí i interpretace sesazení Václava z římského trůnu jako interního

sporu v lucemburském rodě na území Českého království (s. 78). Nezdá se mi, že by vybírání papežského desátku v českých zemích svědčilo pro to, že král „upřednostňoval světský stát před církví“ (s. 77). Výklad událostí souvisejících s krizí papežství autorka prokládá zobecňujícími a psychologizujícími úvahami, i ty jsou však mnohdy zjednodušující. Návštěvnost koncilů v Perpignanu a v Pise by bylo třeba vyložit s ohledem na to, kdo a za jakým účelem sněmy svolal, a nikoliv dostupností dané destinace pro evropské účastníky (s. 75; pro úplnost by bylo vhodné zmínit i koncil svolaný do Cividale). Nezdá se mi ani, že by krize v církvi na rozdíl od světských konfliktů mohla způsobit „jakousi světovou válku“ (s. 52): papežové sami neměli prostředky k vedení válek mimo italské území a obedience byly využívány právě jako karta v existujících konfliktech světských mocností.

Drobným pochybením a sporným tvrzením se nemůže vyhnout žádná diplomová a nejspíše ani jiná odborná práce. Tereza Vlková se pokusila zasadit postavu Honoré Boveta do panoramatu mezinárodní politiky přelomu 14. a 15. století. V době, kdy mediévistické bádání dále rozvíjí podněty tzv. nové politické historie a pokouší se zapojit do dějin – a to i do dějin velkého západního schizmatu – širší spektrum pramenů včetně literárních textů, je zvolené téma příležitostí podhalit roli teoretických spisů v církevní politice a odkrýt souvislosti mezi diplomacií a imaginací. V posuzované práci se ale Bovetovo dílo a dějiny diplomacie příliš neprolínají, stojí spíše vedle sebe. V souladu s tím, že téma bylo formulováno jako „diplomatické aspekty“, je pochopitelné, že práce se drží na půdorysu tradičních dějin diplomacie. Jako hlavní pramen si ovšem autorka vybrala Bovetovo dílo, nikoliv diplomatický materiál. Pro rozpravu při obhajobě proto navrhuji otázku, jak mohl řeholník a spisovatel Bovetova typu ovlivnit praktickou politiku. Poskytovaly diplomatické mise jemu svěřené vůbec prostor pro uplatnění jeho vizí, nebo jde o dva zcela oddělené světy? Jako případné další téma doporučuji problematiku vnitřního vývoje a frakčního boje ve Francouzském království zejména v prvním desetiletí 15. století, která je v práci pojednána poněkud příliš stučně, ačkoliv nebyla bez vlivu nejen na postoj Francie k otázkám obedience, ale patrně ani na Boveta samotného.

Přes výše uvedené výhrady lze celkově říci, že se Tereza Vlková zorientovala ve spleťtité problematice církevní politiky doby velkého schizmatu, a proto její práci doporučuji k obhajobě.

